

UTAJENÝ POTENCIÁL VOSÍCH KRÁLOVSTVÍ

Ondřej Mrázek

Snímky Shutterstock, University College London a www.insect-communities.cz

Vosy jsou pro většinu lidí symbolem nevyzpytatelného, otravného a agresivního hmyzu, bez něhož by byly prázdniny a dovolené o hodně klidnější a příjemnější. Přitom se jedná o nesmírně důležité predátory, kteří ničí mnohem zákeřnější škůdce, o nenahraditelné regulátory biosféry a neodmyslitelné „čističe“ okolní přírody.

Letošní rok u nás vosám nezvykle přeje a díky mimořádně mírné zimě a brzkému jaru je jich opravdu hodně. Česká média zaplňují apokalyptické zprávy o tom, jak jsou přemnožené, nebývale aktivní a agresivní. Hasiči jejich hnízda už ani nestačí likvidovat.

Jen o kus dál, ve Velké Británii, ovšem mají právě opačný problém: letošek je pro vosí populaci katastrofální. Vědci a ekologové ovšem místo radosti z absence žlutočerných bodavých potvor bijí na po-

plach a poukazují na to, že výrazné ubývání vos může mít pro tamní biosféru velice negativní důsledky.

Architektky s posláním

„Vosy doplatily na letošní chladné, vlhké a větrné jaro, které jim znemožnilo postavit hnízda a vyvést novou populaci. V přírodě přežívají pouze osaměle žijící královny,“ říká v reportáži pro britský zpravodajský web listu The Guardian entomoložka z University College London, profesorka Seirian Sumnerová.

V české přírodě vosy fungují jako významní regulátoři jiných škůdců, hlavně larev a housenek různých druhů motýlů, zejména těch nočních.

Když se pokácené dřevo nakaženého stromu obnaží od kůry, jsou larvy kůrovce pro vosy vyhledávaným zdrojem bílkovin.



Na přelomu léta a podzimu vosy zoufale hledají v přírodě cukr

„Většina lidí na vosy nadává a bojí se jich. Člověk by se od nich ale mohl leccos učit a je možné, že se staly pro naše dávné předky inspirací, jak vyrábět ze dřeva papír. Jejich hnízda jsou architektonické skvosty,“ dodává.

Vosy začala podle svých slov obdivovat poté, kdy se jí jednou ještě jako studentce poštěstilo je pozorovat a poslouchat právě při společném stavění hnízda nebo během péče dělnic o mladé larvy.

„Pracují bez oddechu na společném díle, které je podmínkou dalšího přežití. Nejsou méně pilné než



**Největším
nebezpečím
je polknutí
vosy s jídlem
nebo pitím**



nebo lesní porost v některých případech úplně zničit.

Vosy proto nezatracují ani třeba hajní nebo dřevorubci. V lese zasaženém kůrovcem totiž hrají významnou roli. Když se pokácené dřevo nakaženého stromu obnaží od kůry, jsou larvy kůrovce pro vosy vyhledávaným zdrojem bílkovin.

Čas vosích žihadel

Zatímco v Británii si stěžují, že jejich vosy umírají na úbytě, v Čechách a na Moravě se jim letos naopak daří natolik, že v novinách vycházejí palcové titulky o jejich přemnožení. Entomologové jsou ale v tomto směru zdrženlivější.

„Přemnožení vos je náš, lidský pohled na přírodu. Populace hmyzu meziročně kolísají, takže je nesnadné určit hranici, kterou když překročí, tak jsou přemnožení. Navíc jsou to vždycky subjektivní pocity, protože přesná čísla počtu vos v krajině neexistují,“ upozorňuje entomolog Robert Tropek.

„Co ale víme určitě, je to, že letos, protože byla mírná zima a velmi brzké a teplé jaro, začaly vosy zakládat hnízda o tři i čtyři týdny dříve než jindy, a proto jsou jejich

kolonie početnější,“ upřesňuje. Jednotlivých vos, dělnic, je tedy v jejich hnízdech více.

Zběsilá honba za cukrem

O přemnožení vos je předčasné mluvit, protože jejich populace se obnovuje každý rok znovu, a záleží na počasí i dalších faktorech, jak se jim v daném roce povede a kolik jich bude. Žádná vosí kolonie nepřezívá déle než rok. Královna vždycky na podzim uhynie, vylíhnou se nové královny, noví samci, spáří se a zimu přežívají jen nové královny. Všechny ostatní vosy zahynou.

Na jaře královny zakládají vlastní hnízda, kam nakladou vajíčka, samy se starají o první kohortu dělnic. Když ta dospěje, královna už jenom klade vajíčka, zůstává v hnízdě a všechno obstarávají dělnice.

„Jejich hlavní úlohou je ochrana hnízda a krmení larev. Ty jsou masožravé, což je důvod, proč vosy uloví tak obrovské množství hmyzu. Tyto larvy zároveň, jakoby na oplátku, produkují ve svých zbytných žlázách výměšky bohaté na bílkoviny, a hlavně na cukry. A právě jimi se živí dělnice,“ vysvětluje Robert Tropek. »



„Člověk by se od nich mohl leccos učit a je možné, že se staly pro naše dávné předky inspirací, jak vyrábět ze dřeva papír.“

**Seirian Sumnerová,
entomoložka
z University
College London**

včely, to je nesmyslný stereotyp. Když je vidíte, jak přežvykují kousky větviček, rozmělní je slinami a ze vzniklé hmoty podobné papíru stavějí hnízdo, přestáváte z nich mít panický strach a cítíte k nim respekt,“ vysvětluje entomoložka.

Její slova potvrzuje i entomolog Robert Tropek, který právě na vosy zaměřuje svůj výzkum. Zdůrazňuje, že v české přírodě vosy fungují jako významní regulátoři jiných škůdců, hlavně larev a housenek různých druhů motýlů, zejména těch nočních, které mohou například ovocné stromy a úrodu zeleniny na zahradě



Posláním dělnic je vykrmení masožravých larev

» Někdy v polovině léta ovšem podle něj dochází k tomu, že se všechny larvy dělnic už vylíhnou a v hnízdě zůstává jen pár desítek nově nakladených larev budoucích královen a budoucích samců. V této fázi se dělnice dostávají do situace, že nemají od larev dostatek „cukrové“ výživy.

Ne agresivní, ale urputné

„Dostávají se do takového hypoglykemického stavu. Umíte si představit, jak v takovém stavu funguje člověk: je podrážděný, naštvaný a potřebuje za každou cenu doplnit cukry. Platí to svým způsobem i pro vosy, takže začnou strašně otravovat lidi, což obvykle nastává koncem srpna,“ konstatuje

O přemnožení vos je předčasné mluvit, protože jejich populace se obnovuje každý rok znovu, a záleží na počasí i dalších faktorech, jak se jim v daném roce povede a kolik jich bude.



Vosí hnízdo má dokonalou strukturu



Hasiči letos hlásí rekordní počet výjezdů k likvidaci vosích hnízd

odborník s tím, že letos přišla tato fáze zběsilých vos asi o tři týdny dříve, než je obvyklé.

Do té doby, na jaře a v první polovině léta, je spíše vidáme, jak létají po zahrádce a hledají škůdce. A když už nám něco kradou, je to spíše třeba maso z talíře nebo odložený plátek šunky. Pak se ale jejich chování výrazně mění a začnou nalátávat na všechno, co je sladké: limonády, zmrzliny, koláče, zralé ovoce a podobně. A jsou přitom strašlivě urputné.

„Ani bych neřekl, že jsou agresivní, protože když je vos agresivní, tak prostě přiletí a bodne vás. Teď se ovšem za každou cenu snaží získat energii z cukru, a většinou nás bodnou, když se je snažíme odehnat, nebo je pláceme, a ony se naštvou a začnou se bránit,“ dodává Robert Tropek. ■